

ณัฐพล อัครวิเศษศิริกุล : กระบวนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยชุมชนริมทางรถไฟจังหวัดนครราชสีมา : กรณีศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนไบเลย์-หลังจวนผู้ว่า.(HOUSING SOLUTION FOR RAILWAY TRACK SQUATTER COMMUNITY IN NAKHONRATCHASIMA : A CASE STUDY OF BILEY-LANGJUANPHUWA COMMUNITY)
อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ชวลิต นิตยะ, อ.ที่ปรึกษาร่วม : อ.ดร.กฤษณทิพย์ พานิชภักดิ์ จำนวนหน้า 303 หน้า. ISBN 974-03-1427-9.

ชุมชนไบเลย์-หลังจวนฯ เป็นชุมชนบุกรุกที่ดินการรถไฟในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งแขวงบำรุงสะพานและอาคาร นครราชสีมา การรถไฟแห่งประเทศไทย กำหนดให้เป็นชุมชนนำร่องในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของการรถไฟฯ โดยมีหน่วยงาน ต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม กายภาพและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนฯ

การศึกษาดำเนินการตามแนวคิดการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและการวางแผนเชิงปฏิบัติการ ด้วยการที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย และร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน โดยผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้ ศึกษา กระตุ้น ให้คำแนะนำ ประสานงาน สนับสนุน และร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน เพื่อมุ่งเน้นให้ชาวบ้านเป็นผู้คิดค้นปัญหา หาแนวทาง และดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองให้มากที่สุด การวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การจดบันทึก และการถ่ายภาพ เป็นเครื่องมือในการวิจัย

จากการเข้าร่วมทำงานกับชุมชนตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2544 จนถึงวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2545 พบว่าการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนไบเลย์-หลังจวนฯ เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาสองแนวทางขึ้นพร้อมกัน คือ 1) การแก้ไขปัญหาด้วยการจัดการ ของหน่วยงานภายนอก และ 2) การแก้ไขปัญหาด้วยการพัฒนาความสามารถของชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย โดยปัจจัย หนึ่งที่ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาสองแนวทางพร้อมกัน คือการที่ผู้วิจัยและผู้นำบ้านได้เข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน

1) การแก้ไขปัญหาด้วยการจัดการของหน่วยงานภายนอกเกิดขึ้นจาก หน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตระหนักถึงปัญหาการบุกรุก ที่ดินของชุมชน ต้องการผลงานที่เป็นรูปธรรมอย่างรวดเร็ว และชุมชนไม่มีความสามารถในการต่อรอง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินการ ด้วยการจัดการของหน่วยงานภายนอกได้แก่ การกระตุ้นจากผู้มีอำนาจระดับสูง การมีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการของหน่วยงานที่ มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่วนอุปสรรคในการดำเนินการดังกล่าวคือ ความล่าช้าในการดำเนินการของการรถไฟฯ การขาดความเอาใจใส่และ ความกระตือรือร้นของเจ้าหน้าที่ และการขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาชุมชนบุกรุก

2) การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย เริ่มต้นขึ้นเมื่อชุมชนเกิดความตระหนักและแก้ไขปัญหาที่ไม่ ยั่งยืนมากร่วมกัน พัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาในระดับที่ยากขึ้น ซึ่งกระบวนการที่เกิดขึ้นจะทำให้ชุมชนเรียนรู้ มั่นใจ และสร้างศักยภาพ ที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยที่ความรู้สึกไม่มั่นคงในการอยู่อาศัยจะเป็นตัวกระตุ้นให้ชุมชนหันมาแก้ไขปัญหาการถูกไล่รื้อ ปัจจัย สำคัญที่มีผลต่อการเกิดและดำเนินของกระบวนการคือ การรับรู้ถึงผลกระทบจากปัญหา ผู้นำชุมชน การเรียนรู้ ทักษะในการแก้ไขปัญหา ของชุมชน ผู้กระตุ้น และผู้ประสานงาน ส่วนอุปสรรคหรือข้อจำกัดได้แก่ ความลำบากในการหาผู้นำที่ชาวบ้านยอมรับ ผู้กระตุ้นต้องทุ่ม เทและทำงานอย่างต่อเนื่อง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เข้าใจแนวคิดการพัฒนาความสามารถของชุมชน

แนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนไบเลย์-หลังจวนฯ ตามแนวคิดของการพัฒนาศักยภาพของชุมชน หน่วยงานเจ้าของที่ดินควรกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงการเป็นผู้บุกรุกและให้ออกาสชุมชนได้แก้ปัญหาด้วยตัวเอง ส่วนผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ควรให้การสนับสนุน ข้อมูล และทรัพยากรที่จำเป็น โดยเน้นให้ชุมชนได้เรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย การศึกษาค้นคว้าต่อไป ผู้ที่จะทำการวิจัยใน ลักษณะเดียวกันควรมีการฝึกฝนวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และเลือกชุมชนที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างจากชุมชนไบเลย์-หลังจวนฯ

4374128325 : MAJOR HOUSING

KEY WORD: SLUM / NAKHONRATCHASIMA / CAPACITY BUILDING / PARTICIPATION / STATE RAILWAYS OF THAILAND

NATTHAPON ASSWISESSIWAKUL : THESIS TITLE. HOUSING SOLUTION FOR RAILWAY TRACK SQUATTER COMMUNITY IN NAKHONRATCHASIMA : A CASE STUDY OF BILEY-LANGJUANPHUWA COMMUNITY , THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.CHAWALIT NITAYA, Ph.D , THESIS COADVISOR : KULDOLDIBYA PANITCHPAKDI, Ph.D , 303 pp. ISBN 974-03-1427-9.

The Biley-Langjuaphuwa community is a squatted community in the land along the railway tracks and behind the governor of Nakhonratchasima's house. The State Railway of Thailand, Nakhonratchasima Branch aims to this community as a pilot project for solving railway tracks squatter problem by using the participation of involved parties. The aims of this research were to study the housing solution process for the Biley-Langjuaphuwa community, the changes of community participation, the problems, and limitations of the process. Economic and social conditions, physical characteristics and community settlement were also investigated in this research.

The research experimented the concept of "Building Community Capacity" for housing solution. To do the study, the researcher had participated the process of community's housing solution by urging, suggesting, co-operating and supporting in order to encourage community members to identify problems, and to initiate and implement solutions by themselves. Secondary data, observation, semi-structure interview, diary, or memos, and photographing were also applied for this project.

This study, between 24 June 2001 until 31 January 2002, found that there were two types of housing solutions initiated coincidentally: 1) The housing solution by external parties; 2) The housing solutions by community itself. The collaboration of the researcher and the headman of nearby village was a major factors in creating two solutions.

The study found that the external parties became involved because of encroachment, the community's lack of negotiation power and desire for immediately tangible results. An informal relationship between the parties and the persons in authority are the main factor to make the process go forward. The constrains of the process were the delays of procedure of State Railway of Thailand, lack of officer's attention, and lack of understanding person. It showed that the process of Building Community Capacity for housing solution started when community realized that they must solve their problem themselves. Insecurity of eviction was the main reason to motivate the people to solve their housing problem. The effect of problem, community leaders, coordinators, and problem solving skill were essential for this process. The constraints of the process were the difficulty in finding respected community leaders, lack of knowledge about solution process management.

To solve the Biley-Langjuaphuwa housing problem by using concept of the building community capacity, the organization should emphasize the trespass status of the people. In addition, they should have opportunity to solve their problems by themselves, other related organization must support them with information and essential resources. In further studies, the researcher should have more experience in action planning and selected communities with different characteristics from: Biley-Langjuaphuwa.

, d . n .